

est simul productio, & conservatio, quia eadem in divisibilis perfe-
verat, quomodo virtualiter in divisibilis dicitur non esse necessarium,
conservationem a productione distinguat pro omni signo, ut patet,
tum in productione aeterna, si Angelus aeternus foret, tum in pro-
ductione temporanea, & successiva alicuius divisibilis formae, in
qua non est assignabilis pars aliqua temporis coexistens productioni,
quae etiam fit praesens conservati, sed si productio dicitur debet,
hoc erit, quatenus dicitur ordinem ad tempus praevium, in quo non
erat res, non vero in ordine ad tempus, cui realiter coexistit, in
quo non est ablatibilis pars, cui primo coexistit.

Contra, ut habet Scotus quol. cit. F. Supra eandem actionem to-
to durationis tempore permanentem in quo existit Angelus, quando
est nova actio, & non aeterna, fundantur isti respectus, & terminantur
ad non esse immediate praecedens, quomodo dicitur productio
de novo, & ad esse praehabitu, & dicitur conservatio, & impossi-
bile est, actionem novam diu durantem non dicere respectus istos
(quamvis in productione aeterna non distinguantur, inter se pro-
ductio nova, & conservatio, cum non adfit novitas efficiendi, ratio-
ne quorum productio, & conservatio simul de eadem re predicari non
possunt) ergo etiam in hoc casu debet dari productio Angelici conser-
vatione distincta, quia verum esse Angelus succedit post non esse im-
mediate, & quia diu durat, verum dicitur ordinem ad idem esse praeha-
bitum, non potest autem dici primo productio in ultimo non esse, quia
si quod in illo intrinsece incipiat, quia tunc productio non est, nec
Angelus primo existit, neque dicere tunc potest ordinem ad non esse
immediate praecedens, quia adhuc reperitur non esse Angelus, ne-
que potest dici primo productio in tempore immediate sequenti, quia
non datur prima pars, in qua possit dici primo incipere esse totum si-
mul, ut probatur etiam, ergo &c. Exemplum de productione aeterna
non est ad propositum, quia est sermo de temporali, in qua adesse effen-
dit novitas, exemplum de successivis in tempore productis est ad op-
positum, in ipsis enim est fieri, & conservari, quia sunt in continuo
fluxu, & semper adesse nova & nova pars succedens, ex quo forma-
tur haec ratio, ideo successiva possunt in tempore produci, quia ha-
bent novitatem efficiendi succedentem in toto illo tempore, quia ratio-
nem semper dicitur ordinem ad non esse partiale immediate praecedens,
ergo indivisibilia, quia caret novitate illa efficiendi, non possunt
dici in tempore divisibili primo productis solum in instanti.

39. Ista ratio rationes universaliter concludunt tam contra Aver-
sam, quam contra Amicium, tum quia productio cuiuslibet indivi-
sibilis etiam quod continuata a dione conservatur, debet esse simulta-
nea, & consequenter instantanea, immo cum nulla res sit, quae
a Deo non dependeat in fieri, & conservari, debet ab Averfa ab-
que distinctione loqui, & universaliter negativè respondere qua-
sito de entibus permanentibus, Tum quia indivisibilia formaliter,
& virtualiter divisibilia solum ita dicuntur, quatenus diu possunt
durare, & eodem modo actio, quae habent esse a Deo, dicitur vir-
tualiter divisibilis, ex quo sequitur tantum indivisibilia ista non
solum produci, verum etiam conservari, sed quocumque conservationem,
non tamen quod actio illa, ut productio nova sit conservatio, &
indivisibile, ut conservatur, etiam producatur, reduplicative lo-
quendo.

Ex qua doctrina deducitur, rem sive divisibilem, sive indivisibilem,
in dummodo tamen indivisibiliter producatur, scilicet per pri-
mum sui esse, posse per solum in instanti durare, quod fit primum, &
ultimum esse ipsius, ita Scotus quol. cit. art. 3. Et Reg. Paris. 3. Phyl.
qu. 2. collat. 2. in fine, & patet est dictis, quia possunt istae res hoc
modo incipere, & desinere; tum quia inflans temporis, & muta-
ta esse hoc modo durat, ergo idem potest de aliis affirmari, cum
nulla ad sit disparitas, tum quia productio, & conservatio eisdem
rei, prout illos distinctos respectus includunt, sunt realiter distinc-
ta, ergo ut sic possunt ad invicem separari. Antecedens patet,
quia sunt ad terminos realiter distinctos. Tum quia potest nostra
debetur illi necesse continuo, si talis actus esset peccaminosus,
tunc homo esset extra statum proprietatis salutis, neque viator di-
ci possit, quia non postea non esse peccator. Neque dicatur Aug. lib. 4.
sup. Gen. ad litt. c. 11. asserere, Deum movere creaturam spiritua-
lem per tempus, quare non producit solum per inflans, & Aristot.
supra adductum dicentem, naturam nihil producere, ut statim non
fit. Etenim D. Aug. ex Scoto 2. d. 2. qu. 4. in fine per tempus intelli-
gitur omne, quod accipit esse post non esse, quod sensu durans etiam
per inflans, in tempore existere dicitur poterit. Dicitur vero Philo-
sopho ex Scot. quol. 12. R. de agentibus naturalibus aliquid permanens
producentibus, non de liberis, & hoc quia agens naturale inflans
ad productionem, & conservationem, in instanti, vel non sunt approximata,
& consequenter non possunt in tempore immediate sequenti agere,
vel si sunt approximata, non vincunt virtutem agentis producentis,
quia sic impediunt etiam productionem, ad vincendum autem
postea agens contrarium requiritur tempus, immo & augmentum
virtutis, ex quo patet, quod non valet de causis liberis.

40. In oppositum inflatur 1. quod indivisibile non possit intrinsece
desinere, indivisibile totum esse simul habet, ergo totum esse si-
mul amittit, non per partes post partes, ergo in instanti, & per pri-
mum non esse, non in tempore, & per ultimum esse. Tum 2. quia
concursum Dei indivisibilis priorius est respectu Angelus, ergo lub-
tra dicitur illius debet esse indivisibilis. Tum 3. quia debet omnino as-
signari, quando primo Angelus annihilaretur, non enim sunt idem

annihilari, & annihilatum esse, nam differunt sicut productio, &
conservatio eisdem esse, ut pro instantanea productione supra ar-
guebamus; saltem Deus cognoscit mensuram illam, in qua primo
suspendit ipsum concurrens, talis non potest esse tempus, quia est
divisibile in infinitum, ergo inflans. Tum 4. quia esse, & non esse
Angeli sunt indivisibilia contradictorie opposita, quorum regula
est, ut eadem durationis mensura possit esse, ut ostendit Philo-
sophus de motu, & quiete 6. Phyl. 67. & seq. quae rationes faciunt contra
inceptionem in instanti: si ver. g. argueretur ex hoc, quod desinit
potest esse in tempore, ergo & productio.

Respondemus, si illae rationes valerent, concluderent etiam de
definitione instantis, & mutationem pro instanti durantem, quare
dicimus disparitate esse, quia productio est actio positiva, realis, &
determinata, realem; positivum, & determinatum effectum ha-
bens, ideoque determinatam durationem postulans, ad annihilatio-
nem est actio negatio, nec ad aliquid esse, sed ad non esse terminatur,
quod nec determinatam actionem, nec determinatam durationem
petit, sed potest esse in tempore, sive in instanti haberi, sic non esse
motus, non prout dicit privationem, sed simplicem negationem, &
sicut aeterno, & incipit intrinsece, quamvis sit negatio alicuius
successivi, qui repugnat intrinsece incipit, ut diximus supra; ad
argumentum, ergo distinguimus consequens, amittit totum esse si-
mul, id est non per partes, & partes, & concedimus, simul, id est,
in instanti, negamus, per idem ad secundum. Ad 3. annihilari, & an-
nihilatum esse in Angelo solum per nostrum modum concipiendi dif-
ferunt, nec est necesse, ut dicitur prima omnino annihilatio in pro-
ductione debet dari prima productio, quia verè terminatur ad esse
reale indivisibile de novo accipiendi esse, neq; Deus cognoscit illam
primam partem temporis indeterminate, quia non datur. Ad ul-
timum dicimus, opposita contradictorie non mensurari necesse
eadem duratione, sed opposita privative, ut sunt motus, & quiete.

41. Secundo obicitur, quod potest Angelus extrinsece incipere;
Creat Deus unum Angelum in instanti, immediate post, vel post
alterum creare, vel non sicut primum, habetur intentum, sic secundum,
ergo tunc Deus necessario, & non liberè quiesceret. Tum 2. quia
Angelus nullam dependentiam dicit ad tempus, sed solum coexi-
stentiam quandam extrinsecam, ergo etiam extrinsece producatur,
non potest ab illo dependere in esse, vel produci. Tum 3. quia
D. Aug. 8. super Gen. ad litt. c. 19. vult, quod aer non est factus lucis
a Sole, sed ut sit lucidus, alioquin remaneret lucidus recedente
Sole, sed eodem modo videtur creatura quaelibet a Deo dependere,
ergo quaelibet creatura semper sit, & consequenter productio ipsius
potest tempore coexistere. Tum 4. quia si dicitur aliquid oblatum
impediens illuminationem mediis potest Deus illud oblatum per
ultimum esse, & intrinsece, & in eodem tempore luminosum agere
in medium, cum fit agens naturale, lumen autem non est per partes
post partem producibile, sed totum simul, ergo &c. Idem casus ef-
fiet, si Angelus in instanti productus eliceret immediate post aliqua
intellecionem, aliter non esset in statu viae (supposito, quod in gra-
tia non esset confirmatus) quia non possit statim mereri.

Respondemus, in casu non posse Deum alterum Angelum creare,
non ex parte sua, sed ex parte Angelus, quia sic perit natura ipsius
Angelus, Deum vero tunc necessario quiescere non simpliciter, sed
ex suppositione sicut supposito, quod nunc producatur aliquid indivi-
sibile secundum durationem, nequit postea immediate alteri pro-
ducere, & supposito, quod dicitur continuum in aliquo puncto, non
potest facere divisionem immediate post, quia non datur alterum in-
divisibile in immediatum. Ad 2. Angelum extrinsece aliquo modo a-
tempore dependere per coexistentiam, unde a posteriori arguemus
partes in ipso Angelo, si in tempore produceretur. Ad 3. resp.
Scotus quol. 12. D. quod ferit dupliciter: tum potest primo quatenus
idem est, quod dependere in esse, & hoc modo commune est ad pro-
ductionem, & conservationem, & ita intelligitur D. Aug. secundo pro-
pendere noviter, & in hoc sensu nullam productionem convenit, &
de creatura in primo instanti dicit potest, deinde vero dicitur crea-
tura in factio esse, quod erit conservatio ipsius. Ad 4. dicimus, in his
casibus, & lumen in tempore produci, & intellecionem, non quide
secundum omnes partes simul, sed per partem post partem, quia lu-
men est extensivè, & intensivè divisibile, intellexit autem intensi-
vè solum, quod sufficit ut possit successe produci, sicut & intensi-
vè.

42. Contra, Scotus in 2. d. 2. qu. 4. §. contra Consequens, & ar-
guendo contra Henr. ponentem intellectionem Angelus mensurari
nunc temporis dicitur, quod nunc ponatur necessarii coexistens
parti temporis nostri, ait, quod intellexit potest atque elicere
aliam, & quia a quo mensuratur, ideo inquit, habebunt primum esse
in a quo, licet secunda intellectionis nulla prima pars correspondat
temporis nostri, idem repetit. ad 2. princ. & in 3. dist. 3. q. 1. Bait.
quod Beata Virgo poterit in primo instanti suae conceptionis esse
sub peccato originali, & in tempore immediato in gratia, quia ta-
men non successe, sed indivisibiliter produceretur, ratione cui-
us, inquit, ipse mutatio illa proprie, nec erit motus, nec mutatio;
non mutatio, quia est in tempore, nec motus, quia non est successio,
neque ex parte subiecti, neque ex parte forma; & quae auctoritates
directè oppugnant nostram sententiam.

Respondemus ad 1. locum, intentum Scoti ibi tantum esse osten-
dere contra Henr. sine ratione ipsam ponere tunc temporis discre-
ti necessarii parti temporis nostri coexistere, nam si nos possu-
mus elicere intellectionem per inflans, multo magis Angelus, cum
sit perficiacioris intellectus, quare non est necesse, ut conservet in-

intellecionem illam per tempus aliquod & licet postea videatur
concedere, intellectum Angelicum posse post inflans illud aliam
producere intellectionem in tempore immediato, quod primum ef-
ficat in a quo, & non fit assignabilis pars prima temporis nostri
illi correspondens, hoc tamen dicit supponendo, quod possit hoc fa-
cere intellectus nosser, nam tunc clare sequitur, idem posse intel-
lectionem Angelicum, quo supposito debet necessario concedi, produ-
cionem secundae intellectionis coexistere tempore, unde ait condi-
tionate; Sed sicut in habet aliam intellectionem, tunc nihil est tem-
poris nostri coexistens illi secundae intellectioni; quod etiam colligitur
ex loco allegato ad 2. princip. ubi datur nam responsum, quod a-
viteram potest durare per tempus, non tamen propter hoc sequi-
tur, quod sit in tempore, quia quod est in a quo, potest durare cum
nostro tempore, & deinde subiungit aliam responsum, & ait, vel
potest dici, quod aliqua intellectio potest inesse Angelo praesice cum istam
intellectionem immediatè, ubi clare patet, quod secunda rel-
ponso fit data iuxta dicta in consultatione opinionis Henr. & non ex
propria sententia; Auctoritas ex 3. magis urget, sed dicere possi-
mus, loqui de successione proveniente ex partibus extensivis, quae
non adit propter animi indivisibilitatem, & gratie, sed adit suc-
cessio ex parte graduum gratiae, propter quam successioem potest
tempore coexistere, & per ultimum non esse incipere; quod fusc
explicat in 1. d. 17. qu. 3. & seq. quae expositio est iuxta dicta Scoti in
2. d. 2. quæst. 1. arguendo contra D. Tho. ubi ex hoc, quod operatio
Angelus, quamvis esset in instanti temporis discreti, coexistere ta-
men nostro tempore, arguit, continuum, & successivam esse; hinc
deducendum, Scotum problematium fuisse.

43. Tertio, indivisibilia continuativa partium in continuo si-
mul producuntur, & tamen in tempore, ergo &c. Antecedens prob.
in instanti non est pars altera producenda, quae continuari debet
praecedenti parti acquirat, ergo in illo instanti non datur indivi-
sibile, quod est nexus illarum partium. Tum 2. quia Pater in divi-
nitatis polt hoc inflans generat Filium, & tamen non per partem post
partem, sed totum simul, ergo non implicat, productionem simul-
taneam coexistere alicui tempore. Tum 3. quia potest Angelus
coexistere loco divisibili, ergo & tempore divisibili productio ipsius
potest coexistere, quia in ea mensura non repugnat productionem
existere, in qua non repugnat terminum existere.

Respondemus neg. 2. antecedentis partem, quia in instanti produ-

cuntur indivisibilia continuativa formae per mutata esse motus, al-
ter productio successiva non esset continua; ad prob. neg. confe-
quentia, nam indivisibile non est nexus relativus, de cuius ratio-
ne est, quod praesupponat extrema, qualis est unio, sed est nexus
absolutus, qui potest praecedere partem conexam. Ad 2. negat.
paritas, quia in aeterna generatione non adit novitas efficiendi,
quomodo se habet conservatio rei permanentis, ar in productione
temporanea adit novitas, ut diximus in probatione Concl. Ad 3.
solum sequitur Angelum per suam existentiam coexistere posse du-
rationi divisibili, quod ultro concedimus, non tamen per suam pri-
mam existentiam, & productionem, existentiam enim est indiffe-
rens ad terminandam productionem, & conservationem, & ut sic
negatur, posse productionem reperiri, quando adit etiam exi-
stentia, aliter idem simul conservaretur, & produceretur; ad pri-
mam existentiam est simul cum productione, quomodo non potest esse
in tempore. Alias rationes adducit Amicus, sed ex dictis facile
solvuntur.

Ex his omnibus potest colligi breviter corollarium. Modi inci-
piendi sunt duo, videlicet primum esse, quod intrinsece, & primum non esse,
quod est extrinsece. Modi desinendi similiter
sunt duo, ultimum esse, quod est intrinsece, & primum non esse,
quod est extrinsece, habito semper respectu ad existentiam
rei. Successiva incipiunt, & desinunt extrinsece, ut successiva
sunt scilicet per ultimum non esse, & primum non esse. Per-
manencia divisibiliter acquiribilia, si ut entia quaedam comple-
ta, & determinata sunt, considerentur, & in subiecto certo re-
cipiuntur, incipiunt per primum esse, & desinunt per primum
non esse regulariter: Si vero ut entia incompleta fiantur, in-
cipiunt per ultimum non esse, & desinunt per ultimum esse, si de
partiali desinitione loquamur, at si de totali, desinunt regulariter
per primum non esse. Quae si invicem consequuntur, si unum in-
cipit per primum esse, alterum desinit per primum non esse, si ve-
ro per ultimum non esse unum incipit, alterum desinit per ulti-
mum esse. Indivisibilia etiam secundum durationem intrinsece in-
cipiunt, & desinunt, sed indivisibilia secundum entitatem, vir-
tualiter tamen divisibilia secundum durationem necessario inci-
piunt per primum esse, sed possunt utroque modo desinere; regu-
las generales pro inceptione, & desinitione rerum tradunt Parisen-
ses 8. Phyl. quæst. 2. collat. 2. quarum aliqua limitandae sunt iuxta
dicta superius.

DISPUTATIO DECIMA QUINTA, De Motu.

Evenimus tandem ad explanationem praecipuae, & principalis passionis corporis naturalis, quae est motus, iure merito huc us-
que dilatamus, ut omnia, quae de motu solent a Philosophis tractari, simul tradere possimus, & primo de motu quo ad ejus
omnitatem, passiones, & species agemus, deinde de causis ipsius sermonem instituemus.

QUESTIO PRIMA.

In quo consistat formalitas motus.

Motus in praesenti disput. motum, quatenus
communis est motum propriè dictum, & ad
mutationem propriè dictam, & universaliter
pro eo, quod denominat propriè subiectum mo-
verit, & omnia opinione Antiquorum negan-
tiam dari motum in rerum natura, sed om-
nia, dicebant, quiescere; quam sententiam,
nam cognita quidditate motus; clarior ipsius fastas apparebit;
tum quia ipsorum fundamenta vel militat contra existentiam
successivorum, de qua diximus disp. 12. qu. 4. ar. 1. vel contra par-
tium infinitatem in continuo, de qua diximus disp. 9. qu. 2. Iplam
igitur formalitatem explicemus.

Advertendum est tamen pro quaestione dicimus, quod in motu multa
reperiuntur, in quibus possit poni consistere formalitas ipsius,
ut habet Doctor 2. d. 1. qu. 5. S. & 4. d. 13. qu. 1. F. primo enim sunt
tres entitates absolute, scilicet, movens, seu agens; mobile, seu
subiectum; & forma in subiecto recepta, quae in motu locali est
respective, & non absoluta ex dictis disput. 11. Secundo multi adunt
respectus reales, nam agens, si compararetur ad formam, vel compo-
situm, dicit relationes educens, aut produceris, & contra for-
ma relationem educationis passivae, & compositum relationem pro-
ductionis passivae ad ipsam agens, qui respectus sunt intrinseci
adventientes; si verò ad materiam compararetur, in quam ut in sub-
iectum formam inducit, insurgunt inter ipsa respectus transmu-
tantis ad transmutatum, seu agentis ad passivum, & transmutati ad
transmutans, vel passivi ad agens, in quibus actio, & passio consi-
stunt ex dictis disput. 7. quæst. 3. art. 1. & sunt respectus extrinseci
adventientes: si materia, & forma inter se compararentur, praeter
respectum illum intrinsecum adventientem educationis ad id, ut
ex quo educitur, quem dicit forma ad materiam, & est contra, si a

materia est dependens, adfuit alii respectus perfectibilis ad perfec-
tionem, & est contra, qui informatio activa, & informatio passiva di-
cuntur, sicut extrinsecus adventientes, nam possunt esse materia,
& forma abq; eo, quod forma materiam perficit, & informat.
Tertio praeter hos respectus reales adunt etiam multi respectus
rationis, qui inquantum rationis dicuntur, non quod sint verè en-
tia rationis, & secunda intentiones, sed inquantum ipsius deficit
aliqua ex conditionibus relationibus simpliciter realis à Scoto enu-
meratis quol. 13. H. & 1. distinctione 31. quod scilicet sit in ex-
trema realia, & realiter distincta; & quod insurgat independen-
ter ab opere intellectus: nam cum forma, vel respectus simpliciter
reales adducti habuerint suas privationes, ideo dicitur relationem
ad non esse praecedens, non quidem realem simpliciter, quia non
est extrinsecus non esse reale, sed reale secundum quid. Recentio-
res verò praeter haec omnia adveniunt quaedam viam, seu ten-
dentiam ad formam qui sit motus quidam absolutus precedens formam
transcendentem relatiuè, per quem forma acquiritur in sub-
iecto. Clarum est, motum aliquid istorum formaliter importare.

2. Quidam etiam ex Scolis asserunt, motum formaliter im-
portare formam fluentem, ita tamen quod de principali significato
dicit formam, connotat vero fluxum ipsius. Communiter opposi-
tum à Doctoribus asserunt, motum scilicet formaliter dicere fluxum,
seu fieri formam, non formam, sed magnam est diffidum apud
eosdem, quid sit fluxus ille, seu via ad formam in esse perfectio; nam
quidam hoc nomine via, seu fluxus contenti abque alia declaratio-
ne, puta si quid absolutum sit, aut respectivum, & ad quod termina-
tum, credunt satis explicatè motus essentiam, ita Garassius de Conc.
disp. 17. & Compl. in Phyl. disp. 16. q. 1. Alii dicunt, fluxum istum
esse quantitatem quandam successivam, non permanentem, quae
verè, & per se fit in praedicatione quantitatis; ita Tatar. in praed.
dic. c. de quant. & in report. 4. d. 12. qu. 4. Ant. Andrus. 5. Met. qu. 10.
Fuentes 3. Phyl. qu. diff. 3. ar. 3. Alii quod fit motus quidam absolutus
ab ipsa forma, modaliter ex natura rei distinctus, prior natura for-
ma, quo tanquam via, & tendentia acquiritur forma; ita Recentiores

ferè omnes, ut Perer. lib. 1. 3. quæst. ult. Comibr. 5. Phyl. quæst. 2. art. 2. Nafus dicitur de motu lecti. 1. quæst. 3. Suarez disputat. 49. Met. lecti. 2. Morli. dicitur 7. Phyl. quæst. 1. Aver. quæst. 46. Phil. lecti. 8. & seq. Ruvius tract. de motu quæst. 1. 2. & 4. Amic. tractat. 29. qu. 2. & ex noltris sequitur Fuentes 3. Phyl. quæst. 1. num. 17. & qu. 2. num. 18. quem modum actum, ajunt, appellari imperfectum, quia actus materiam non perfecte, & complete, sed imperfecte, & incomplete, nam ipsam constituit in ordine ad formam acquirendam, ad quam essentialiter ordinatur motus ille, ut ad terminum. Alii ut P. Faber theor. 45. c. 1. & 2. Cavellus super qu. 3. Scoti de An. adnot. 2. dicunt, fluxum istum consistere in continuata illa dependentia formæ ad agens, à quo forma dependet in esse, qui est respectus intrinsecus adveniens de prædicamento relationis. Alii ut Canon. 3. Phyl. qu. 1. ar. 2. Jo. de Magistris q. 2. Regent. Parif. ibidem afferunt, motum, seu fluxum formæ dicere relationem mobilis ad motorem, que est passio mobilis inexistens, unde secundum istum motum, & passio idem sunt, & quod hoc sequitur Suar. cit. licet didiceret, quia putat, passionem entitatem esse modalem. Alii fluxum istum explicant per actionem, & passionem tanquam prædicata essentialia, & quidditativa, sicut homo in suo quidditativo conceptu includit animal, & rationale, ita Bonet. 4. suæ Phyl. c. 2. Hurt. disp. 11. Phyl. sect. 3. & videtur esse E. Emilii Acerbi lib. 4. qq. perip. qu. 1. Tandem dicunt alii fluxum istum formaliter importare respectum subjecti ad formam, que informatio passiva dicitur, connotando tamen respectum rationis, qui est inter esse formæ, & non esse ejusdem, seu inter esse respectus hujus informationis, & non esse ejusdem immediate præcedens, in quo novitas formæ in subjecto consistit.

3 Ut autem in tanta varietate pareat Scoti sententia, supposito prius, quod motus est duplex, acquisitivus, cuius terminus ad quem est positivus, & deperditivus, cuius terminus ad quem est negativus, notandum est Scoti in 4. d. 1. quæst. D. & ad arg. princ. quod motus dupliciter considerari potest, vel secundum suam essentiam præcisè quocumque modo sit possibilis in rerum natura, sive ab agente creato, sive increato, sive modo naturali, & secundum cursum communem naturæ, sive modo supernaturali vires naturæ excedente; Secundò accipitur solum, ut secundum naturæ cursum fieri potest, quo sensu physicus, & naturalis dicitur, non quidem pro ut naturale violente, vel neutro opponitur, sed pro ut à supernaturali distinguitur; ubi motus primo modo à naturali, & supernaturali præcédit, ut videmus; Authores citati ferè omnes loquuntur de motu insecunda significatione.

Dicimus 1. nullo ex his modis explicari rectè motus naturalis, & physici formalitatem, sed motum naturalem formaliter dicere successivum terminum ad quem posterioris post terminum à quo priorem immediate præcedentem, non quidem ut sic sed ut in subjecto; quæ successio est relatio quodam termini ad quem in subjecto ad terminum à quo immediate præcedentem, sive motus sit acquisitivus, sive deperditivus, nam si acquisitivus erit, tunc relatio illa, quam dicit respectus informationis passivæ ad non esse ipsius immediate præcedens motus acquisitivus dicitur, si verò deperditivus, relatio, quam dicit non informatio ad informationem immediate præcedentem, erit motus deperditivus. Concl. est Scoti in 4. d. 1. q. 1. E. & d. 3. q. 1. C. & in 4. d. 1. q. 5. T. & aliis in locis infra citandis, ipsamque insinuarunt Iribarnes in 4. to. 1. disp. 50. sect. ult. Arret. 4. d. 1. q. 1. ar. 4. & P. Vulpes 2. par. disp. 1. ar. 2. & probari potest alios dicendi modos refutando, nam primo motus non potest dicere quod absolutum, quia veluti forma, vel quantitas successiva, vel motus ille non est forma, connotando fluxum ipsius, quia Arist. 5. Phyl. text. 5. aperte ait. Non est aliquid motus, sed deus. 4. Motus motus potius formaliter dicitur fluxum formæ, quam formam ipsam; Tum quia motus dividi solet per instantaneum, & successivum, tardum, & velocem, reſum, & circularem, ut dicemus q. 3. quæ divisiones non conveniunt formæ, sed acquisitioni ipsius, formaliter loquendo. Tum quia motus secundum suam formalitatem privativè, & intrinsecè opponitur quieti formaliter sumptæ, non extrinsecè, at si formaliter diceret formam connotando fluxum, quies vel dicit formaliter formam cum negatione fluxus, & sic formaliter motus, & quies conveniret, & solum per connotationem, & extrinsecè differrent; vel diceret negationem fluxus, & sic motus dicit formaliter fluxum, qui privativè quieti opponitur. Tum quia saltem quoad principale significatum motus semper maneret, quando forma esset in subjecto, non cessaret ut originale significatum prædicamentum habere, quod est contra Arist. 4. de Gen. 5.

4 Neque potest dicere quantitatè successivam de genere abfoluti; Tum quia motus est via ad terminum, quantitas non est via ad substantiam, quantitatè, qualitatè, & Ubi; & præcipuè quia via est imperfectior termino, & nullum absolutum est relatio imperfectæ viae ad terminum, quod est contra Arist. 4. de Gen. 5. 4. Neque potest dicere quantitatè successivam de genere abfoluti; Tum quia motus est via ad terminum, quantitas non est via ad substantiam, quantitatè, qualitatè, & Ubi; & præcipuè quia via est imperfectior termino, & nullum absolutum est relatio imperfectæ viae ad terminum, quod est contra Arist. 4. de Gen. 5. 4. Neque potest dicere quantitatè successivam de genere abfoluti; Tum quia motus est via ad terminum, quantitas non est via ad substantiam, quantitatè, qualitatè, & Ubi; & præcipuè quia via est imperfectior termino, & nullum absolutum est relatio imperfectæ viae ad terminum, quod est contra Arist. 4. de Gen. 5. 4.

7 Quarto quod non dicat informationem de principali significato, connotando respectum informationis ad non esse immediate præcedens, docet Doctorem in 4. d. 1. cit. & probatur idem rationibus, quibus supra ostendimus, formam fluxum non esse motum pro formali; etenim ille respectus manet semper, cum in subjecto est forma, non dividitur in illam differentiam, quibus motus dividitur, immò eadem receptio formæ potest duobus modis specie distinctis acquiri, ut idem ubi potest acquiri motu recto, & circulari, non opponitur privativè quieti, immò cum ipsa manet, quæ omnia nequeunt principali significato motus convenire.

Re.

quia vel esse est motus ab actione distinctus, vel idem realiter; si primum, ergo quia non est agens causalitas, debet ab aliquo causari cum non sit à se, ideoque motus esset effectus, & ad ipsum esset actio, & per consequens ad motum esset motus, sicut arguit Arist. in textu, id est, quia actio, & motus, quando subjectum tempore præcedit formam, comitantur ad invicem; si secundum, ergo quia actio est in agente ex dictis disp. 7. qu. 3. ar. 2. motus erit in agente, quod est falsum, quia Arist. ait, esse actum mobilis, tum quia datur actio sine motu, ut dicemus, ergo non est idem cum actione; tum quia motus deperditivus non potest in tali modo consistere, nam cum terminus ad quem sit non ens, impossibile est, quod ens positivum, qualis esset motus ille, sic essentialiter ordinatum ad non ens tanquam ad terminum acquisitionis. Tandem vel motus ille est in forma, vel in subjecto, si primum, ergo esset posterior forma, in qua fundatur, ipsamque denominabit moveri, si secundum, ergo motus in quolibet motu dupliciter dicitur moveri, & per receptionem formæ, & per receptionem istius motu absoluti, unde ad motum esset motus, & processus in infinitum; Sequela prob. quia mutari est aliter se habere nunc, quam prius, mobile non solum recipit formam, sed etiam entitatem illam modalem, esse duplex receptio, sicut duæ sunt entitates receptæ. Nec valet, quod ait Ruvius cit. q. 4. quod moveri est aliter se habere nunc, quam prius in fieri, non in factu esse, quia ratione mobile non movetur per receptionem formæ in fieri, sed solum per motum, per receptionem verò formæ aliter se habet subiectum in factu esse, & dicitur mutatum esse, & acquisitè terminum. Non valet, quia mobile non tantum recipit formam in factu esse, sed etiam in fieri, immò tunc adualiter recipit, illa receptio non est motus per ipsum, cum pertinet ad actionem illius modi, sed etiam per receptionem formæ.

5 Secundò non potest dicere relationem formæ ad agens, ut asserbat P. Faber; Tum quia Scotus in 4. d. 1. q. 1. E. habet, mutationem esse respectum secundum quid non simpliciter realem, quia est ad non esse terminatus, ergo per Scotum non est respectus formæ ad agens, qui est simpliciter realis, & intrinsecè adveniens; & in 2. d. 1. q. 5. 5. & T. ait, mutationem, quantum dicit hoc, quod est aliter se habere nunc, quam prius præcédere à respectu ad agens, qui est productivus ad producens; & 4. d. 1. q. 1. K. Doct. distinguit motum ab actione, non solum ut actio est generis distinctum à cæteris, sed etiam ut est relatio productivus, & producti; & in 1. d. 5. qu. 2. E. & S. distinguit Doct. generationem in ratione productionis, & in ratione mutationis, & ait, quod generatio mutatio dicit ordinem ad subiectum, ut transit de uno opposito ad aliud, ut verò productio, respicit producens; idem habet d. 2. qu. 7. K. ergo motus per Scotum non potest dicere relationem ad agens, & producens. Tum quia hic respectus est in forma, non in mobili, formamque denominat, non mobile, & si ab agente, etiam in conservari dependet, ut est lux in aere à Sole dependens, permanet semper cum forma, & agens intrinsecè respicit, sine quo nequit intelligi; at motus est in mobili, quod etiam moveri denominat, ut habet Arist. 3. Phyl. 16. & 23. transit acquisita forma, nec agens respicit ut principium, aliter quatuor mutationis principia non tria, immò duo, quia respectus ille solum formam respicit, & agens, non materiam, & privationem; ergo non consistit in tali respectu. Tum quia si forma esset à materia separata à Deo, postea induceretur in subjecto, ut erit in resurrectione de anima rationali, daretur motus abque illo respectu ad agens creatum, nam respectus ad creatum est realis distinctus, nec est in prædicamento relationis, & ideo motus non erit.

6 Tertio neque dicit passionem solum aut actionem, & passionem simul; tum quia isti respectus non dicunt ordinem ad privationem, ut ad principium, sed ad agens, vel ut terminum, sicut est passio, vel ut fundamentum, sicut est actio, quare privatio non esset principium motus, sed agens. Tum quia ex Scoto 4. d. 3. qu. 5. H. datur actio, & passio sine motu, nam si subiectum simul cum forma produciatur, ita ut tempore non præcedat sub privatione, ut est in quilibet animatione, in qua corpus in eodem instanti completur in esse, & animam recipit, adlund actio, & passio, quia verè agens inducit formam in subjecto, & subiectum ipsam recipit, non tamen motus, quia subiectum solum natura formam dicitur præcedere, quod non sufficit, ut infra; idem evenit, si forma in conservari etiam ab agente dependet, nam tunc manent actio, & passio, quia conservatio est actio continuata, non tamen motus, quia aer post illuminationem non dicitur amplius ad lumen moveri. Tum quia si actionem etiam formaliter includeret in suo conceptu, esset quocumque adus agentis, in duobus esset subiectis distinctis scilicet in agente, & in passio, nec esset unum per se, sed per accidens, quia nulla res includit in suo conceptu formali res diversorum prædicamentorum, diversæ enim species nequeunt aliam tertiam constituere.

7 Quarto quod non dicat informationem de principali significato, connotando respectum informationis ad non esse immediate præcedens, docet Doctorem in 4. d. 1. cit. & probatur idem rationibus, quibus supra ostendimus, formam fluxum non esse motum pro formali; etenim ille respectus manet semper, cum in subjecto est forma, non dividitur in illam differentiam, quibus motus dividitur, immò eadem receptio formæ potest duobus modis specie distinctis acquiri, ut idem ubi potest acquiri motu recto, & circulari, non opponitur privativè quieti, immò cum ipsa manet, quæ omnia nequeunt principali significato motus convenire.

Remanet igitur, ut successivè illam formaliter dicat, seu respectum informationis, vel esse formæ in subjecto ad non esse immediate præcedens, & rationabiliter quidem; Tum quia ex D. Grego 5. Moral. mutari est ex alio in aliud ire, & ex 5. Phyl. 3. motus est transitus subiecti à termino à quo ad terminum ad quem. Tum quia tunc mobile formaliter movetur, quod est terminus ad quem post terminum à quo, ergo per locum à connotatis, & calibus motus erit talis successio, que cum non sit aliud absolutum, erit quod respectivum. Tum quia mutari est aliter se habere nunc, quam prius ex 6. Phyl. 3. per ly se habere ex primum respectus subiecti ad terminum ad quem, per ly aliter nunc quam prius explicatur illa immediata successio posterioris termini post priorem expulsum à subiecto, quia alietas dicti relationem ad terminum præcedentem terminat. Tum quia illi respectui quies opponitur privativè, nam tunc subiectum quietere intelligitur, cum jam formam acquirit, nec novitas formæ in subiecto concipitur, hoc autem eventum, cum forma immediate non respicit, nec est illud præcedens, sed esse ejusdem præcedens, quod est capere respectu illud ad non esse immediate præcedens. Quod verò motus istus physicus, & naturalis necessario debet dicere successivum in subiecto, probat Doct. in 4. d. 1. q. 4. C. & H. contra Goftr. oppositum aliter eventum; agens naturale necessario, ad hoc ut producat aliquid, presupponit subiectum, aliter postea crearet, ut innuimus disp. 2. q. 1. art. 1. ergo motus ab ipso causatus necessario debet fieri in subiecto; & hinc est, quod Arist. de motu, & mutatione semper locutus est in ordine ad subiectum, & mobile, ut patet ex definitione motus 3. Phyl. & mutationis 5. Phyl. quia potentiam creativam in tempore non agnovit.

8 Dicimus 2. motus à subiecto consideretur, & secundum suam essentiam præcisè quocumque modo, & à quocumque sit possibilis in rerum natura, & consequenter ut attribuit à motu naturali, & supernaturali, solum dicitur successivum terminum ad quem post terminum à quo immediate præcedentem præcédendo à subiecto quocumque Concl. est contra Suar. disp. 49. Met. lect. 2. & Amicun. cit. q. 3. dub. 1. & alios, afferentes, motum de sua ratione formaliter ordinem essentialem ad subiectum, docetur tamen à Scoto in 4. d. 1. q. 4. D. ubi arguendo contra Goftr. habet hæc verba: Contra tertiam responsionem suam, quæ concordat cum tertia ratione, quam adducit pro se, quod istam conclusionem scilicet, quod non est de essentia motus secundum eum, quod aliquod subiectum aliter se habet, non argo, quia conclusionem in se credidit veram. Et ad 1. principium ait: Ad primum dico, quod non est de essentia motus, quod sit talis vel talis entis, nec mutationis, quod sit aliter vel aliter se habentis; idem repetit ad secundum, & loquitur de motu propriè dicto, quia loquitur de speciebus motus scilicet rarefactione, auctione, &c. Ergo si per Scotum motus secundum suam essentiam potest esse sine mobili, sequitur, quod motus non dicit successivum illam in subiecto, sed ab ipso præcédit; clarior in 2. d. 2. q. 4. F. ait: Dico, quod creatio, vel annihilatio dicitur esse mutatio, quod ad hoc quod est ibi successio formæ post negationem ejus, quod est mutatio eo modo, quo Philosophus loquitur de mutatione, idem innuunt à Franc. Sampson. 3. Phyl. qu. collat. 1. ubi inquit, quod si Deus crearet aliquid successivè, illa creatio esset mutatio successiva, licet non esset motus proprie dictus, primo Phyl. & naturalis, quia non fit in subiecto, postea probat hæc conclusio, quia intelligitur motus, vel cambium abque mobili, ergo postulat sine illo esse. Antecedens prob. si Deus produceret calorem abque subiecto, & postea illum tenderet usque ad quartum gradum, calor fueret primò de non esse ad esse, & postea de uno ad alium gradum; postquam verò pervenit ad 4. non amplius fluit, sed quiescit. Si dices, quod quies est cessatio fluxus forme in subiecto, licet motus esset talis fluxus. Contra, calor quando successivè acquiritur in subiecto, denominat subiectum moveri, non per inherens in subiecto, quia hoc non est motus ex dictis, sed per successivum gradum, seu termini ad quem post terminum à quo, que est formalitas motus, ergo quando quies erit in rerum natura talis successio, licet non adit subiectum, non sequitur, quod tunc non sit essentia motus, sed solum quod talis essentia nullam rem moveri denominat, cum ergo per potentiam Dei possit dari aliqua forma, que abque subiecto accipiat esse post non esse, vel intendatur, dicendum erit, quod motus de potentia Dei absoluta potest esse sine subiecto, licet prout ab agente creato fit, non possit esse sine subiecto.

Nec valet, quod ait Amicus, illam successivè non habere rationem mutationis formaliter, sed materialiter propter defectum unionis ad subiectum, quod uno est de ratione formali motus, cum sit quodam forma modalis respectu subiecti. Non valet, nam licet relatio ex sua ratione formalis dicitur ordinem ad extrema, si tamen possit reperiri sine ipso, non sequitur, quod non sit relatio, sed solum, quod actu non denominat, non sequitur, licet illa successio non habet subiectum, non sequitur, quod non sit formaliter motus, sed illud motus ad quod non denominat, verum est tamen, quod non est idem quod, quando fit in subiecto, & quando est extra subiectum.

9 Secundò prob. à priori; motus naturalis, seu physicus ex dictis dicitur successivum terminum ad quem post terminum à quo in subiecto, creatio, ut à conervatione distinguitur, dicitur successivum terminum ad quem post terminum à quo extra subiectum, ut docet D. quod 12. ab istis duobus conceptibus potest hic abstrahi conceptus communis ambobus, scilicet successio termini ad quem post terminum à quo præcédendo ad hoc, quod esse est in subiecto, vel

nullo præsupposito subiecto, qui conceptus essentialiter in illis includitur, & per se in primo modo de illis prædicatur, ut patet, nam se habet ut genus, quod postea per illas differentias essent in subiecto, vel nullo præsupposito subiecto connotatur ad motum physicum, seu naturalem. & ad creationem sub ratione mutationis, sed ille conceptus communis non est conceptus productionis, quia tunc etiam motus naturalis esset essentialiter productio, & ordinem diceret ad agens, quod est falsum, neque est conceptus actionis, vel passionis propter eadem rationes; & quia actio, & passio dicunt ordinem ad subiectum; nec alterius, ut patet, ergo erit conceptus motus communis ad motum physicum, & ad creationem, præcipuè quia est quidam respectus secundum quod tantum essentialis, sicut quilibet motus inferior, ergo motus secundum suam essentiam præcisè non dicit ordinem ad subiectum, sed ab ipso præcédit; & talis motus est proximè motus, quia est conceptus essentialiter inclusus tanquam genus in motu physico. Hoc vult dicere Scotus, cum in 4. citat. ad argum. princ. ait, motum secundum suam essentiam dicere ad talitatem quandam potentialem, & mutationem dicere aliter habitationem, non connotationem subiectum, idem motus idem quædam successio termini ad quem post terminum à quo immediate præcedentem præcédendo à subiecto.

10 Ex quibus deducimus, quod si motus materialiter sumatur, pro forma scilicet fluente, sic non est in uno prædicamento sed in tot prædicamentis, quot sunt formæ per motum acquibiles, quæ secundum Arist. sunt forma substantialis, quantitas, qualitas, & Ubi, ut infra, in substantia quidem eorum reducitur, quia forma substantialis est principium, & pars substantia, non verò quid completum in tali prædicamento, at in aliis tribus erit directè in illis, nam forma ille accidentales, non ut partes, sed ut entia completa, quæ habent in suo genere, ut diximus in Log. si vero motum motus pro eo, quod realius dicit, sic quæ significat, ut ait Doct. in 4. d. 1. q. 1. E. receptionem formæ, seu formationem passivam subiecti, quia iste respectus est simpliciter realis, ubi respectus successivus est secundum quod realis, tunc erit in prædicamento habitus, in quo ex dictis disp. 5. q. 9. omnes formationes, receptiones, inherentiæ, & habitationes uti species habitus in communi collocantur. Tandem si motus formaliter sumatur pro illa successivè iam explicata, non constituit undecim prædicata ab aliis distinctum, ut asserunt Ploemius lib. 3. de generatione c. 17. Acerbius lib. 4. perip. qq. 9. 1. Vicom. 3. Phyl. cap. 1. & alii, sed reducitur ad prædicamentum sui termini, ratio est, quia istud undecimum prædicamentum nec affignatur à Philosopho, & potius prædicamenta minui debent, quam multiplicari, ut diximus in Log. tum quia motus est respectus secundum quod, non simpliciter realis, esseque via essentialiter ad terminum ordinatum, ergo ad prædicamentum sui termini debet reduci, ut via ad terminum via, ita fecit Arist. 3. Phyl. ex. 4.

Nec quia motus dicitur rationem univocam communem, que ad sua inferiora per differentias descendit, unde se habent, ut species, & motus in communi, ut genus, didico ex ipso coordinatio generum, & specierum, seu prædicamentum, (quod in tali coordinatione consistit) constituentur, ratio est, quia & si concedamus, motum suo modo posse dici genus, & motus inferiores species, & suo modo consistere propriam coordinationem, non tamen proprium prædicamentum constituentur, quia communiter prædicamenta continent entia perfecta, & simpliciter realia, motus non est hujusmodi, alioqui etiam forma substantialis in communi ad alias comparata possit dici genus, & inferiores formæ species, idem etiam evenit in modis prioris, quia simul, & aliorum post prædicamentorum, eo vel maxime, quia diviso entis in decem genera est potius diviso artificiali, quam secundum rerum naturas ex dictis in Logica.

Dices, si motus pertinet ad prædicamentum termini, ergo ratio motus in communi ad nullum prædicamentum determinatum pertinet, sicut nec datur prædicamentum commune illis prædicamentis, ad quæ est motus, sed hoc est falsum, nam abstruendo motus, quæ unius generis esse in prædicamento, & genus commune illis in nullo prædicamento contineri, neque utrumque, neque ut subalternum. Resp. neg. falsitatem, & absurditatem, sicut enim ratio termini in communi vagatur per plura prædicamenta, ita ratio motus in communi, quod appareat in multis aliis, ut in conceptibus communibus pluribus prædicamentis, qui utique secundum veritatem sunt vera genera, at tamen quia supponitur diviso illa immediata indecens genera, dicuntur per plura prædicamenta vagari, licet possint ad unum genus reduci, ut dicimus in Log. disp. 6. q. 1.

Soluntur rationes.

11 In oppositum arguitur 1. probando, motum quod absolutum dicere, & præcipuè formam fluentem, nam rationes, quibus Tatar. ostendit, motum esse quantitatè, adducens infra quæst. 6. artic. 1. & 3. & quæ probant esse modum, solumque sunt disp. 5. quæst. 2. coincidunt enim cum illis, quibus Adversarij probant, causalitatem dicere modum absolutum, quod arguitur motus sit forma, prob. Tum quia motus per Aristot. 3. Phyl. in nullo est prædicamento, dicitur actus mobilis, non perfectus, sed essentialiter imperfectus, dicitur Endecheia, & perfectio subiecti, est essentialiter cum actione, & passione identificatus, & denominatur subiectum moveri, sed illic omnia forme fluenti conveniunt, nam forma fluens ut sic in nullo est prædicamento, sed

20 In contrarium obicitur, quia sequeretur, nunquam generationem vitam esse generationem in ratione mutationis, quod videtur falsum, quia omnis forma generalis, & corruptibilis, si non creatur, accipit esse per mutationem sui subiecti. Sequela Prob. quia suscipitur anima non est materia, sed corpus, istud autem in eodem instanti, in quo formatur, animatur, alioquin actio patris terminaretur ante animationem factam, unde nec patet posse dici, ergo in eodem instanti animatur corpus, non mutaretur. Tum 2. quia tunc agens ageret sine actione, quod est falsum: Sequela patet, quia actio non est sine passione, nec passio sine motu, ut ait Aristot. 3. Phys. 8. ubi propter concomitantiam istorum videtur afferre identificationem realem inter illa.

Respons. ex Scot. 4. dist. 4. 3. qu. 5. Q. & in 3. dist. 2. qu. 3. ad 3. concedendo lequalem proportionem assignatam, neque hoc est falsum, nam non est universaliter verum, formam, quae non creatur, debere accipere esse cum mutatione subiecti, sed sufficit, ut per verum in actionem educivam accipiat esse. Ad 2. ex eodem in 4. cit. negando lequalem, neque actio, & passio semper motui conjunguntur; Aristot. autem ibi loquebatur de illis materialiter sumptis, & ut in plurimum, maxime quia intentio ipsius erat declarare accidentalem motum, qui semper fit cum actione, & passione, tum quia licet actio, & passio possint esse sine motu, non tamen e contra, nam passio presupponit necessarium actionem, & passionem.

Quidam Scotista recens disput. de Privatione. contra nos tenet de mente Scoti ad generationem clarior ut mutatio est, minime opus esse, quod privatio in materia precedat formam pro instanti durationis, sed sufficere, quod precedat naturam, & ejus principia ratio est, quia si Deus de novo produceret materiam sine ulla forma in instanti A, & in eodem instanti applicaret ipsi ignem taliter, ut possit formam suam in illam producere, talis productio esset vera generatio, quia esset productio formae ex subiecto, etiam si privatio formam in eo non precederet pro aliquo durationis instanti, non autem esset creatio, ut ait nos asserere; Addit autem in tali casu privationem precedere naturam formam in materia, non quidem positive, quasi pro aliquo signo naturae privatio precedat formam in materia, sed negative, quatenus revera procedisset, si non fuisset per generationem forma producta in materia, ut explicat Doctor 2. dist. 1. qu. 2. A. & 3. dist. 3. qu. 1. E. & hoc ait sufficere ad veram mutationem, & ut privatio dicatur principium generationis etiam in ratione mutationis. Et per hoc solvit rationes, quae in oppositum solent adduci, cum enim dicimus, mutationem esse transitum subiecti a non esse tale ad esse tale, aut intelligi debere, non quidem de non esse tale, quod praecedit in subiecto, sed quod praecedisset, si forma introducta non fuisset; Et pariter cum dicitur mutatio esse, quia subiectum aliter se habet nunc, quam prius, negat hoc esse verum de mutatione, ut sic (esse de aliqua particulari verificetur) quia ad eam sufficit, quod subiectum per eam aliter se habeat, quam se haberet sine ea, sive de facto aliter se haberet, sive non; ita respondet dist. 4. de Gen. qu. 2. cuius ritulus est, an generatio fit mutatio.

Sed an apostropha potius, vel sua sententia fit de mente Scoti colligi potest ex locis omnibus citatis, in quibus docet ex professo mutationem non intervenire, ubi privatio non procedit tempore formam in subiecto, sed praeteritum habet 3. dist. qu. 3. ad 3. ubi sic loquitur quando forma producitur simul cum susceptione non est proprie mutatio ad illam formam, quia susceptionem non prius fuit sub privatione, quam formam, nec prius fuit actum naturam labore formam, & quod habeat eam idem habet 3. dist. qu. 2. ad 3. princ. illis verbis, mutatio non est nisi inter contrarios oppositos, quorum unus durationem praecedat alterum, & 2. dist. 4. qu. 5. lit. H. ubi ait, mutatio non est nisi quando susceptionem terminat ad quam aliquid susceptionis praecedat durationem ipsam terminum ad quem, & tunc est sub privatione terminus. Nec etiam eius rationis opus est respondere, quia libenter fatetur in allato casu illam productionem formae esse generationem, quia fit in subiecto, & solum dicimus, quod ibi non intervenit mutatio, quia privatio in subiecto non praecessit durationem formam, ut est videtur disput. 4. Phys. qu. 3. ubi de hac re quoque agimus, nam num. 24. relolvendo hoc dubium habemus haec verba, si privatio ita (id est in tempore) in materia formam non praecedat generationem fieri, sed non cum mutatione, quia non intervenit generatio in ratione mutationis, nisi privatio in susceptione praecedat durationem formam. Quomodo tamen abest, quod unquam dixerimus id, quod Auctor ille nobis imponit, productionem, quia produceretur compositum ex materia, in qua non praecessit tempore privatio, non esse generationem, sed creationem, ut potius oppositum ex professo docuerimus disput. 2. qu. 5. art. 3. ubi dicimus formas Caelorum, ac elementorum etiam si sua materia coeas debere dicieductas de materia, non creatas, vel concretas, & earum productionem dici debere generationem, non creationem, & ibi num. 151. habemus haec formalia verba, quod absolute loquendo generatio, &eductio a mutatione praecedunt, & sine mutatione proprie dicta, quae fit a privatione ad formam, contingere possunt, ut docet Scotus quarta distinctione 4. qu. 5. qu. 5. H. & per dependentiam a subiecto, vel parte essentialiter a creatione distinguuntur, non vero per mutationem subiecti, nam non est intervenitur dependentia actionis a subiecto, vel subiecti mutatione, & ita evenit quando forma producitur in eodem instanti simul cum materia: ita ibi dicimus, quae si Scotista ille legisset, utique eam falsata-

tem nobis non adscripsisset, quod scilicet adnotare volumus, ut prudens Lector advertat saepe Auctorem illum nobis impingere, quod non dicimus, ut forte occasionem impugnandi nanciscatur.

Caeterum neque prioritatem illam negativam privationis ad formam in materia sufficere ad hoc, ut materia in illo priori natura dicatur vere privata, seu privationem habere, quantum sufficit, ut deinde transiret dicatur veram mutationem a privatione ad formam, patet ex ipso & ostenditur, quod habet 3. distinctione 3. quae forma 1. E. & nos expressimus disput. 4. qu. 5. num. 24. declarata enim ibi praesertim habet negativam privationis ad formam aliquid non importare, quam quod privatio re vera materia inesse, nisi jam forma introduda fuisset, non tamen quod verba ipsa pro aliquo signo eis inferunt, & per hoc ibi salvat Mariam in primo omnino signo, quo fuit filia Adae capax gratiae, & privationis eius, non potuisse dici gratia privatum, etiam si privationem ea praecederet habitum gratiae negativae, ergo sola prioritas, vel praecessio naturalis negativae privationis in subiecto non sufficit ad constituendum illud vere privatum, alioquin posset cum veritate dici Maria in primo illo instanti gratia privata. Tum quia non dicimus privari bono, quod possidemus ex eo solum, quod eo carere potuimus, ergo nec materia vere dicitur privata forma, quam semper habuit, etiam si quantum ex se eam non habuisset, si ab agente extrinseco non fuisset. Tum quia aliter oportet dicere materiam semper forma privatam, quia quantumcumque formam possidet, verum est dicere, quod ex se formam non haberet, si ab extrinseco inducda non esset. Ex quo etiam infertur solam illam prioritatem negationem privationis ad formam non sufficere, ut privatio principium dici possit physicae mutationis, quia privatio dicitur principiare per modum termini a quo, & per modum obiectivis, & tunc praesertim quando privatio recedit, sed privatio in praesato sensu semper dicitur venire materiae, & nunquam a materia recedit, quia semper verum est dicere, quod materia privationem habet, nisi ab extrinseco introducda forma fuisset, cum ergo in hoc sensu materia semper dici possit privata, non potest dici transire ab hoc esse privata ad esse formatum, tum quia non recedit dicere materia de se esse privationem, quam non habuit, sed habuisset, fore a privatione recedere, ut a termino a quo, ridiculum namque fore diceret aliquid ab Urbe recedere, cum nunquam accessisset, ex hoc solum, quod ad eam accedere potuisset.

Postremo definitio mutationis ex 6. Phys. desumpta, quod mutari est aliter se habere quam prius, non ita debet explicari, ut ad mutationem sufficit subiectum aliter se habere per formam, & quomodo se habere sine ea, sive de facto aliter se haberit, sive non, quemadmodum Auctor ille commisit, & ratio est, quia hoc patet subiectum semper dicitur mutari, quia verum semper est dicere, subiectum aliter se habere per formam etiam si non habuisset, quam se haberet sine ea. Tum quia etiam Doctor ipse 2. dist. 1. qu. 5. in fine agnovit hoc significatum mutationis, sed ait hoc non esse proprium eius significatum, secundum quod a Philosophis distinguitur generatio a creatione, quia in hoc sensu etiam creatio aliquis compositi, verbi gratia ignis dici potest mutatio, quia in eo est potentiale per formam actuatum, quod sine forma non ita actuatur; idem colligit potest ex 4. distinctione 1. qu. 5. art. 1. E. ubi quare intransubstantiationem fit mutatio. Hinc videns Auctor ille mutationem in communi modo loquendi accipi in nostra significatione, ait haec esse quaestionem de nomine, quod satis familiare est Recentioribus, qui cum sibi fingat nomen significatam, non autem iusta frequentationem apud Antiquos acceptionem, omnes ferè quaestiones reducunt ad quaestionem de nomine; Sed etiam hoc docet, magis standum est determinationi nostrae, quia ut notat Doctor 4. distinctione 1. qu. 2. & Auctor ille non semel fatetur, in similibus quaestionibus standum est communem loquentium usum; satis autem constat in communi modo loquentium illud dici mutari, quod in se aliquam suscipit variationem aliquid in se recipiendo, quod antea non habebat, vel dependendo quod habebat, quod autem nullo modo variatur, sed ab initio constitutionis eius semper invariatur manet, non censetur mutari, ita autem est de materia, quando producitur simul cum materia sibi coeava.

QUESTIO III.

Explicatur distinctio motus a subiecto, & termino, actione, & passione.

21 Juxta varias explicationes formalitatum, tum motus, tum actionis, & passionis variae quoque locuti sunt Doctores de illa quaestione, quas opinione non oportet recentere, nam ex doctrina tradita in prima quaest. facillime deducitur solutio praesentis quaesiti.

Dicimus igitur, motum realiter distinguere a subiecto, termino, actione, & passione, ita Doctor in 2. distinct. 1. qu. 5. ubi docet mutationem non esse idem cum forma, quia potest ab illa separari, & in 4. distinct. 4. qu. 1. D. & 2. 4. qu. 1. ad 2. proprop. & in 4. distinct. 4. qu. 1. ait, posse motum specie differre, licet termini non differant; & 4. distinct. 13. qu. 1. & dist. 4. qu. 5. H. idem docet de motu in ordine ad actionem, & passionem; Prob. quia motus, vel est successivus, vel instantaneus, terminus, & sub-

subiectum esse permanentem, ad terminum esse motus, ad motum, non esse motus 3. Phys. 1. 5. motus est via ad terminum, nec terminus, nec subiectum est via ad terminum; motus dividi solet in velocem, tardum, &c. non sic terminus; nec subiectum motus est quid imperfectum, & secundum quod reale, terminus, & subiectum sunt entia simpliciter realia, habitibus praesentibus cessat motus 1. de Gen. 55. subiectum, & terminus permanent, maximum autem iudicium distinctionis realis est separatio, ut saepe diximus. Idem prob. de motu, actione, & passione, quia actio, & motus sunt in subiectis realiter distincti, actio, passio, & motus respiciunt diversos terminos realiter distinctos, actio, & passio sunt respectus simpliciter reales motus secundum quod realis, actio, & passio separantur a motu aliquando, ut cum subiectum tempore non praecedat introductionem formae, vel quando forma in fieri, & conservari dependet ab agente, ut dictum est qu. 1. & 2. Nec valet, quod ait Suarez esse solum separationem quoad connotata, non quoad formale, quia qu. 1. huius dist. & dist. 7. qu. 3. art. 1. vidimus actionem, passionem, & motum essentialiter inter se differre, non connotative: quod insuper addit Amic. non sequi ex ista separatione distinctionem realem, sed ex natura rei, cum non sit separatio motus, non valet, reducit enim quaestionem de re ad quaestionem de nomine, nos enim illam distinctionem realem vocamus, quae inter illa cadit, quorum unum potest esse sine alio, sive mutabile, sive non; parum refert, quia talis mutuitas exigat utique ad separabilitatem, sed non ad distinctionem realem ex dictis dist. 5. p. 9.

22 In oppositum obicitur 3. quod motus realiter a termino non distinguatur. Tum quia ex 3. Physicor. 4. motus non est praeter res, ad quas est. Tum 2. motus est deicere receptionem formae in subiecto, & seripsum, sed forma, ut in fieri, & ut in facto esse, non distinguitur, ergo &c. Tum 3. quia motus propriam habet existentiam distinctam ab existentia formae, nam quae eadem existentia existunt, nequeunt separari, nec realiter distinguuntur, sed hoc est falsum, quia quae habent diversam existentiam, diversa productione producantur, res enim, sicut se habent ad esse, ita ad produci, & forma diversa productione producantur, subiectum per formam, & motum dupliciter mutaretur, & daretur motus ad motum in infinitum. Tum 4. si esset distinctus forma, a quo corrumpitur, non a generante, quia ab ipso fit, nec ab alio alio, praecipue in motu successivo, quia deberent simul generari, & corrumpi infinitè partes istius entitatis, neque posset assignari, quid corrumpere, & generare.

Respons. ad 1. sententiam Aristot. esse, motum reperiri in illis praedicamentis, in quibus sunt termini, non in aliis, cum hoc tamen potest stare distinctio realis. Ad 2. motus non dicit formam, sed respectum secundum quod realem, qui realiter a forma distinguitur, licet ipse ut in fieri, & facto esse, specificative loquendo, non distinguatur, sed reduplicative. Ad 3. concedimus, habere existentias distinctas eodem modo, quod habent entitates, non tamen est universaliter verum, realiter distincta, distincta per se productione produci: hinc subiectum non dupliciter mutatur, nisi quatenus fundamentaliter per formam mutatur, formaliter vero per novam receptionem, quae non est de novo producta per se, sed est ipsa receptio ut nova. Ad 4. dicimus, motum seipso evanescere, quia est talis natura, nam cum dicitur respectum ad terminum, quia immediate praecedentem, talis immediatio facim ex se transit, in motu etiam successivo una pars sequitur aliam, neque est impossibile, infinitas partes proportionales syncategorematicè generari, & corrumpi successivè, ut continetur in aequalibus, verum est tamen, quod totaliter motus desinit extrinsece, ut diximus disp. praec. 9. 2. art. 2. & licet sit in continua generatione, & corruptione, non per hoc dicitur corrumpi proprie, sed existere, quia talis est natura entis successivi, & talis modus existendi ipsius, ut diximus disp. 13. qu. 4. art. 1.

23 Secundo, quod motus essentialiter ab actione, & passione non differat, praeter rationes adductas ex Hurta. qu. 1. & dist. 8. qu. 5. art. 1. Prob. adhuc Tum quia actioni, & passione convenit definitio motus, nam actio est actus entis agentis, in potentia ad passionem, & passio actus passivi, quatenus est in potentia ad passionem, & actus mobilis, ut ait Aristot. in 3. Physicor. & facit subiectum aliter se habere nunc, quam prius. Tum 2. quae eandem habent privationem, nullo modo differunt, quia privatio, & forma immediate opponuntur, actio, & motus sunt huiusmodi, nam quies est privatio motus, & sicut mobile quando caret motu, dicitur quiescere, ita agens, quando caret actione, dicitur quiescere. Tum 3. quod ex se est forma successiva, est motus, quia ens successivum dividitur per tempus, & motus, sed actio, & passio sunt aliquando entia successiva, ut patet. Tum 4. quod consistit agens in ratione agentis, est motus, actio est huiusmodi, nam 2. Physicor. 9. causa efficiens dicitur, quod fit unde principium motus, id est a quo motus procedit, quod autem ab efficiente procedit, ut a principio; est actio.

Respons. ad 1. nec ad 2. ad 3. ad 4. ad 5. ad 6. ad 7. ad 8. ad 9. ad 10. ad 11. ad 12. ad 13. ad 14. ad 15. ad 16. ad 17. ad 18. ad 19. ad 20. ad 21. ad 22. ad 23. ad 24. ad 25. ad 26. ad 27. ad 28. ad 29. ad 30. ad 31. ad 32. ad 33. ad 34. ad 35. ad 36. ad 37. ad 38. ad 39. ad 40. ad 41. ad 42. ad 43. ad 44. ad 45. ad 46. ad 47. ad 48. ad 49. ad 50. ad 51. ad 52. ad 53. ad 54. ad 55. ad 56. ad 57. ad 58. ad 59. ad 60. ad 61. ad 62. ad 63. ad 64. ad 65. ad 66. ad 67. ad 68. ad 69. ad 70. ad 71. ad 72. ad 73. ad 74. ad 75. ad 76. ad 77. ad 78. ad 79. ad 80. ad 81. ad 82. ad 83. ad 84. ad 85. ad 86. ad 87. ad 88. ad 89. ad 90. ad 91. ad 92. ad 93. ad 94. ad 95. ad 96. ad 97. ad 98. ad 99. ad 100.

ter facit subiectum, non mutatam proprie, sed transmutatam ab alio. Ad 2. negat minor, ad probat. dicimus, quod alia est privatio actionis formaliter, & alia est privatio motus, quia in diversis reperitur subiectis, & una potest esse altera, reperiri, sicut & formae ipsae oppositae, quamvis communi nomine quies nominentur. Ad 3. ad hoc ut aliquid motus formaliter dicatur, non sufficere, ut habeat partes fluentes, sed quod formaliter fit successio partium, unde ex argumento solum sequeretur, quod sicut partes actionis sunt, ita successio partium est motus, & sic ad actionem esset motus, non tamen quod actio formaliter motus, cur autem illa successio non fit motus, dicimus quod alia est privatio actionis, ad probat. dicimus, per motum in illa definitione intelligi formam, sumitur enim materialiter, idcirco formale in illa definitione est ly principium a quo, per quod denotatur relatio efficiens, & per talem relationem constituitur efficiens in esse causa formaliter.

QUESTIO IV.

De motu recte definitur ab Aristotele.

Aristoteles 3. Physicor. tres assignavit definitiones motus, Primam in text. 6. motus est actus entis, quod existit in potentia, quatenus huiusmodi, quae definitio ly definitio traditur a Philo sophis, motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia. Secundam in text. 16. motus est actus mobilis, quatenus mobile existit. Tertiam tandem in text. 23. motus est actus ejus, quod potentia actus, & passivi quatenus huiusmodi, & licet quae libet harum definitionum sit bona, non tamen censendum est revera tres esse diversas, sed potius eandem diversis verbis explicatam, & quia inter istas prima praesertim ab omnibus tenetur, idem erit explananda, ex cuius declaratione patebit alia; ut autem distinctam habeamus cognitionem, omnes illae tres particulae singillatim erunt examinandae, scilicet actus, entis in potentia, & quatenus in potentia.

Prima igitur particula est ly actus, ad cuius explanationem notant aliquid, quod actus est duplex, substantialis, & accidentalis, primus est perfectus, secundus imperfectus, & hic est duplex, vel accidentaliter imperfectus, & talis est forma in esse remissio, quae potest adhuc perici, nam accidit sibi quod fit remissa, vel essentialiter imperfectus, qui ex sua ratione formali includit imperfectionem, & talis est motus, nam ex se ordinat subiectum ad terminum, & idem est imperfectus, unde cessat acquirit terminum, & hoc voluit innuere Aristot. text. 15. cum dixit, motum esse actum imperfectum, ita Fonseca 5. Met. cap. 13. qu. 9. sect. 4. Aversa qu. 26. sect. 8. Malus disp. de Motu sect. 1. qu. 1. Complut. disp. 16. qu. 1. Carafa de Concurru disp. 17. quae addunt, in definitione ly actus non sunt pro illo imperfecto, aliter superfluerent caetera particulae, sed pro actu abstracte a perfecto, & imperfecto, qui ut genus contrahitur ad imperfectum essentialiter per alias particulas, tanquam per differentias. Alii autem de actu distinguunt, nam 2. de Anim. text. 2. duplex est, primus, & est forma, secundus, & est operatio formae, primus est perfectior efectuendo, motus non est actus primus, sed secundus, quia est exercitium potentiae, licet in definitione abstractat tanquam genus ab utroque, ita Amic. qu. 2. art. 2. ait Themist. per actum primum intelligi illum, qui est via ad aliquem terminum, & consequenter primo habetur a subiecto, per secundum in tellectu ipsum terminum, qui subiequitur, quo sensu actus secundus est perfectior, unde ait, motum esse actum primum, non secundum, licet actus abstractat in definitione, ex quibus patet quod isti Auctores, licet discrepent in explicatione, in re tamen conveniunt, praecipue quia per istum actum essentialiter imperfectum intelligunt modum quandam medium inter subiectum, & formam, vel inter terminos a quo, & ad quem.

25 Nos vero iuxta dicta in prima quaest. per actum non intelligimus aliquid, nisi receptionem formae, quia subiectum actuatur, dicitur quae ipsa actuatio subiecti, nec est aliquid ens modale absolute, sed mera relatio subiecti ad formam, seu perfectibilem ad perfectum, quae relatio potest dici actus perfectus, quando scilicet denominat subiectum perfectè actuatum, quod tunc est, cum intelligitur habere formam in ratione termini, id est post illam immediatam successione; tunc enim intelligitur subiectum sub esse quieto, & verificatur illa propositio, habitibus praesentibus cessat motus, ut in simili diximus disput. 5. qu. 2. de causalitate; potest etiam dici actus imperfectus, & est cum imperfectè aduat subiectum, videlicet in illa immediata successione, in qua licet subiectum habeat formam, non tamen habet ipsam in ratione termini, & tunc illa relatio habet rationem motus; potest etiam ista relatio adus secundus dici in primo sensu, quia est aliquo modo exercitium potentiae mobilis, & etiam actus primus in secundo sensu, quia motus est prior forma, non quidem absolute, nam ut sic subiequitur, cum sit relatio ab illa dependens, sed in ratione termini ad quem; in definitione vero sumitur abstractive, ut post ab aliis particulis contractari. Nec refert, quod in text. Graeco per actus habetur endelechia, quod idem significat, ac actum perfectum, quia ratione Simpl. legit energia, id est actus imperfectus, non refert, nam endelechia potest quaecumque perfectiorem sive simpliciter, sive secundum quod significare; explicatio huius particulae colligitur ex Scoto in 4. distinctione decimaprime quae-

quæst. 1. E. & disp. 12. quæst. 4. ad argumentum & 2. disp. 1. qu. 5. T.

26 Secunda particula est ly *ens in potentia*, seu ut ait Aristot. *ens*, quod existit in potentia, pro cuius explicatione variant Doctores; nam Hurtad. citat. quæst. 1. ait, per hæc particulam intelligi non solum mobile, sed etiam agens, & per potentiam non solum passivam, sed etiam activam; Averit. citat. ait, per hæc particulam exprimi, non solum ordinem motus ad subiectum, sed etiam ad terminum, itur per id, quod est in potentia, intelligitur tum mobile, quod est in potentia subiectiva ad formam, tum terminus, qui est in potentia obiectiva, ut per motum fiat, respectu cuius est etiam actus imperfectus, actus enim perfectus termini est suum esse, & existentia; fundatur Averit. in hoc, quia ordo ad terminum est principalis in motu, & debet explicite poni in definitione, sicut ordo ad subiectum, tum quia Arist. text. 6. inter alia exempla, quibus definitionem motus explicat, ponit, sicut generatio est actus generabilis, & corruptio actus corruptibilis, generabile autem, & corruptibile est terminus generationis, & corruptionis; & ex text. 7. & 11. asserti aliud exemplum, sicut ædificabile est actus ædificabilis, nempe domus, ut Aristot. declarat, & hic est etiam terminus actionis. Alii uero intelligunt, quod est in potentia, ut motum physicum substantias spiritualibus negant; Alii dicunt intelligi corpus, quia putant, solum motum accidentalem hinc definiti, cuius subiectum est solum corpus, noluit tamen expressè dicere, esse actum corporis naturalis; quia nondum probaverat, omne mobile debere esse corpus, quod præstat 6. Phyl. 32.

Sed in primis, nequit intelligi per ens in potentiam ipsum agens, ut dictum est quæst. 1. tum quia huculque probavimus, motum informaliter non esse actionem; tum quia Aristot. semper de mobili, non de agente explicat, & præcipue text. 9. nam cum præmisset in text. 8. idem simul posse esse activum, & passivum, licet non secundum actum, subiungit postea, quod motus est actus eius, non prout est actum, sed passivum, & in potentia, quod etiam replicat text. 16. & text. 17. addit, quod accedit motum actuare movens, quia accidit moventi; quod movendo moveatur, ergo per Aristot. motus, ut motus, non est actus entis activi, sed passivi, aliter non accideret motui, sed esse de intrinseca sui ratione. Accedit etiam, quod sic esset actus primi motoris, quod tamen ibi absolute negat Aristot.

27 Secundo nequit per ly *ens in potentia* intelligi terminus, ut dicebat Averit, quia Aristot. clarissime quandoque exponit hoc ens in potentia, semper loquitur de subiecto, ut patet in textu 6. quæst. 16. & 23. Tum quia motus non potest esse actus termini, quod enim actus talium, est in illo, illudque præsupponit, motus in intentione ipsius non est in termino, nec terminum præsupponit. Tum quia potest terminus præexistere, & postea in subiecto induci, & tamen ibi erit vera ratio motus, sed in nullo sensu potest dici terminus actuari; & motus actus termini; quod verò ait, necessario debere explicari ordinem ad terminum, jam per primam particulam explicatur, cum dicitur, quod est actus, quia si per actum intelligitur actuatio, sui receptio forme in subiecto, explicatur subiectum, & terminus; negatur quoque, generabile, & corruptibile ab Aristot. solum pro termino generationis, & corruptionis, sed potius sumitur subiecto ut pro materia, eo quia generatio, ut respicit terminum, sumitur in ratione productionis, non mutationis, idem potest dicere de ædificabili, non mutationis, idem potest dicere de materia domus, ut patet in text. 7. nam ibi addit exempla de salatione, medicatione, &c. Quod verò salare, & medici dicitur, non est locus, vel sanitas, sed subiectum; nec urget, quod in text. 11. dicat, quod ædificatio est actus ædificabilis, scilicet domus, nam potest explicari, quod intelligat de materia domus, vel secundo, & melius, quod ibi non asserit, ædificationem esse actum domus, sed solum ædificationem esse actum ædificabilem, non antequam ædificetur domus, vel postquam est ædificata, sed quando acta ædificatur, ex quo non sequitur, domum actuari, sed potius materiam propter receptionem illus forme artificialis domus, & quoniam domus ædificari dicitur, tunc ædificatio non sumitur, prout dicit mutationem, sed potius productionem.

28 Reflat ergo, ut per ly *ens in potentia* intelligatur subiectum, sed adhuc per hoc non debet ens corporeum intelligi secundum veritatem, cum Angeli sint mobiles motu physico, licet secundum Aristot. sit verum, cum putaverit Angelos immobiles; neque tandem per ens in potentia intelligitur corpus, quia ut videmus in sequent. quæst. sub hac definitione comprehenduntur mutationes substantiales; quarum subiectum non est corpus, sed materia. Igitur per ens in potentia intelligit Aristot. non ens transscendentaliter sumptum, sed illud, quod potest esse subiectum motus communis ad mutationem accidentalem, & substantialem, unde & mobile dicitur, & in potentia subiectum, tunc autem est ens, non nominaliter sumptum, scilicet ens reale, sive existens, sive non, sed participatim acceptum, scilicet per ente in actu existente potente recipere formam aliquam, idcirco dicit Aristot. est actus ens, quod existit in potentia; ita Scotus nuper cit. & in 1. d. 5. q. 2. E.

Tertia particula est in *quantum in potentia*, ubi advertendum quod ly in *quantum* potest sumi vel reduplicative, vel specificative, ut Scotus quolib. 3. H. primo modo importat causam inheren-

tiam prædicati cum subiecto, secundo modo dat solum intelligere, & explicat rationem, sub qua accipitur, quod id per ipsum specificatur: in proposito non sumitur reduplicative, quia sic inferret propositionem universalem, videlicet quod omne ens in potentia moveatur, quod est falsum, sed sumitur specificative, & importat rationem, secundum quam motus est actus mobilis, in mobili enim sunt duæ rationes, nam est ens in actu extra suas causas, & etiam in potentia ad aliud, nimirum ad terminum motus, & secundum hæc considerationem motus est actus mobilis. Sed est dubium, quomodo subiectum possit dici esse in actu per motum, & per motum adhuc esse in potentia ad terminum.

Aliqui asserunt, mobile esse in actu respectu motus, quia habet illum, & quia motus est ratio formalis, quia mobile fit in potentia proxima ad recipiendam formam, ideo dicitur esse actus entis ut in potentia. Qui tenet, hic solum definiti motum successivum; dicitur, de ratione motus esse aduare subiectum secundum aliquam partem forme, & cum hoc simul ordinari ipsum ad ulteriorem perfectionem, & consequenter respectu illius erit in potentia, ad differentiam forme accidentalis imperfectæ, quæ licet aduaret subiectum, & ipsum relinquat in potentia ad perfectiorem formam, non tamen ipsum ordinat ad illam perfectionem ulterio-rem, sed ita se habet, ac si non esset ulterior perfectio. Est illis verò, qui sustinent, omnem motum hinc definiti, aliquid declarant per istam particulam explicari potentiam, quam habet mobile, non quidem ad formam, sed ad motum, respectu cuius potentia motus est actus. Ruvius hic qu. 1. & Averit. citat. explicat istam potentiam in ordine ad formam, non ad motum, & quia motus est quedam via naturaliter præcedens terminum, ideo quando subiectum habet motum, dicitur esse in actu, sed non completo, & perfectio, quia per istum actum ordinatur ad perfectiorem actum, qui in secundo instanti nature intelligitur advenire, & ideo quando subiectum movetur, est in actu per motum, sed adhuc est in potentia ad formam, quæ explicatio in hoc sufficit, secunda, quod illa potest subiectum per istam ordinationem esse in potentia ad formam acquirendam in tempore sequenti, ista solummodo ponit ordinationem, & potentiam ad formam in instanti nature subsequente, sequitur etiam Caraffa, & Complut. cit.

29 Attamen nequit suffineri prima explicatio, nam motus non est aptitudo, vel potentia ad formam, sed ratio, quia talis potentia, & aptitudo aduatur, nec est ratio contentiva subiectum potens acquirere, & recipere formam, sed ipsamet acquisitio, & receptio forme. Secunda explicatio in seq. qu. impugnetur, ubi omnem mutationem comprehendit dicimus, pro nunc ita configuratur, motus ut motus dicitur actus mobilis in ordine ad propriam formam, pro quem actus mobilis, non in ordine ad terminum alium, respectu cuius non dicitur actuare mobile, cum per ipsum non acquiritur, ergo licet dicitur actus mobilis respectu proprii termini, ita mobile debet dici actuari a motu, quatenus est ens in potentia ut sic respectu termini illius motus, non ut est in potentia ad terminum alium, sed quælibet pars forme subiectis est terminus alius respectu motus actualis, ergo, &c. Tum quia pars prior motus, ita se habet ad formam sequentem, sicut pars prior ad illam, quia utraque potest esse sine illa parte sequenti, nam mobile, dum adhuc successe moveretur, potest se sentire, ergo licet forma præcedens non ordinat subiectum in-terinsecè ad partem succedentem, neque motus, alioquin si motus diceretur ordinem intrinsecè ad illam, non posset esse sine illa, vel non posset illa pars non succedere. Tum quia sicut se habet motus partialis ad formam partialem, ita totalis ad totalem, ergo si motus partialis verè dicitur actus entis in potentia, ut in potentia, etiam totalis erit huiusmodi respectu forme totalis, quæ ordo ergo subiectum pro istum totalem motum erit in potentia ad ulteriorem perfectionem, cum non adferat alia ulterior perfectio. Si dicatur, motum totalem consequere subiectum in potentia ratione suarum partium. Contra, est, nam sequenter, definitionem proprie entis incompleto primo, & principaliter convenire: tum quia si motus in communi dicitur actus entis in potentia, ut in potentia, quilibet inferior erit talis, ergo etiam totalis, qui cum communi potest comparari. Tertia explicatio est, quædam est forma aduata subiectum, ex ratione, quæ ipsam est in potentia, & aptitudinem dicit ad illam, & sic quilibet actus formalis esset motus. Quarta fundatur in illa eucitate modalis prævia sæpius a nobis impugnata.

Obid dicunt aliqui Scotistæ, quod forma potest dupliciter considerari, ut declaravimus disp. 1. qu. 4. vel sub immediata successione in materia ad non esse immediate præcedens, vel post illam immediatam successione, primo modo forma præcedit natura motum, sed habet rationem principii, non termini, seu finis; secundum modo subsequitur, & habet rationem finis, quæ tunc quælibet mobile; motus, inquitur isti, dicitur actus entis in potentia, quia verè per motum aduatur subiectum, cum habeat formam; sed quia habet istam sub ratione principii, non ratione finis, unde nec dicitur tunc esse sub quiete, sed sub motu, idcirco adhuc in potentia erit ad formam sub ratione finis, & ut quietari possit, quod erit post illam immediatam successione, quam potentiam reduplicat ly *quantum*. Attamen potest dupliciter explicari hoc esse post immediatam successione, vel quod dicitur intransaliquid nature, ita ut forma in eodem instanti temporis consideretur, & ut immediate succedat privationi, & post illam immediatam successione, licet in diversis instantibus nature, vel quod ly post dicitur tempus

tempus sequens, & realem durationem subsequente ad illam successione immediatam; & iuxta diversitatem hæc, diversif. motus etiam explicatur ab istis hæc potentia subiecti ad formam post immediatam successione, quia subiectum per motum dicitur consistit in potentia.

30 Sed licet ista explicatio probabilitatem aliquam habeat, patitur tamen nonnullas difficultates: nam si ille ordo successione ad non esse præcedens immediate, & ad esse præhabitu eijusdem forme explicatur per instantia nature, sequeretur, quod in eodem instanti temporis subiectum simul moveretur, & quiesceret; moveretur, quia in primo instanti nature forma immediatè succederet privationi, quiesceret, quia in secundo instanti nature, sed eodem temporis instanti forma esset in esse perfecto, & haberet rationem finis, ac consequenter non esset motus, sed quies. Si verò explicatur talis ordo secundum diversam durationem realem, ita ut in tempore sequenti forma habeat rationem finis, ut nos etiam diximus disp. cit. quævis melius salvaretur potentialitas subiecti ad formam in esse perfecto, & quieto; non tamen subiectum per motum dicitur potest in tali potentia ad formam, ut habet esse in tempore sequenti, essentialiter constitutum, tum per rationem contra primam expositionem, quia motus non est aptitudo, seu potentia ad formam, sed ratio, quia talis aptitudo actuatur, tum etiam, quia si forma dumtaxat in subiecto duraret per instantia, non haberet rationem perfecti finis, & in esse quieto, & tamen verè subiectum moveretur, & verificaretur tota definitio motus, ergo nequit tunc subiectum dici in potentia per motum ad formam in esse perfecto, & quieto; ita non videtur probable, motum ordinari subiectum essentialiter, ut tali motui subiacet, ad aliquam perfectionem, quam non habebit; quia sic daretur via sine termino; tum quia, ut dicebamus contra 2. expositionem, per accidens se habet ad motum, quod permanet forma in tempore sequenti, ergo non respicit essentialiter formam in tempore sequenti permanentem, nec ad illam ut sic essentialiter ordinat subiectum; quæ omnia possent contra quartam expositionem adduci. Dices, etiam nos dixisse, esse concedere, motum respicere formam in ratione finis, & perfecti, quod habet forma, quando motus non est, essentialiter enim res ad suum finem ordinatur. Respondit, si motus sumatur secundum se, proprie respicit formam in ratione termini ad quem sub ratione principii, quomodo ab ipsa essentialiter pendet, at si consideratur, ut est in natura, quæ forma, & permanentiam ipsius in subiecto intendit ex 8. Phyl. 61. sic forma erit finis motus, sed propriè est finis nature.

31 Probabilis ergo, & faciliè dicitur, quod per ly in *potentia* ut colligitur ex Scoti 1. dist. 1. qu. 5. T. explicatur alterum extremum importatum per respectum motus, scilicet non esse formam, sed privationem immediate præcedens, & sensus sit, motus est actus, & aduatio entis potentialis, quatenus respicit potentiam, id est ut respicit non esse immediate præcedens; quæ explicatio potest colligi ex definitione mutationis tradita 6. Phyl. 32. ubi facit Doctor cit. mutari est aliter se habere nunc, quam prius, ubi per ly habere explicatur aduatio subiecti, & receptio forme, per ly aliter nunc, quam prius, explicatur ordo ad non esse immediate præcedens, cum ergo motus in communi fit idem ferè cum ista mutatione optima est explicatio ista, quia per ly actus entis in potentia explicatur informatio subiecti ad formam, per ly quatenus in potentia significatur ordo ad non esse immediate præcedens, in quo formalitas motus consistit. Tum quia quælibet relatio debet per sua extrema definiti, ergo & motus, qui est relatio per formam in subiecto, & privationem immediate præcedentem, quæ sunt ipsius extrema, debet etiam definiti; non videtur autem privatio per aliam particulam importari posse, quam per ly quatenus in potentia. Tum quia per alias particulas non respicit motus privationem tempore præcedentem in subiecto, nam si subiectum simul cum forma crearetur, adhuc daretur aduatio entis potentialis, quia verè subiectum haberet potentiam actuatam respectu illius forme, ergo si per ly quatenus in potentia datur intelligi adhuc aliquid subiectus motum; scilicet formam, vel aliquid aliud, sequitur, quod subiectum realiter moveretur, quævis tamen non præcederet sub privationem forme, quia nota definitio motus salvaretur, quod tamen est falsum ex dictis quæstione secunda.

Dices, si hoc esset verum, non restet motus diceretur actus eius, quod existit in potentia quatenus huiusmodi, sed potius quod situs eius, quod existebat in potentia, quia cum esset motus, mobile non est in potentia cum privatione annexa. Resp. per ly existit in potentia intelligitur ens materiale, & potentiale; quatenus est fundamentum respectus informationis passive, & aduacionis, & ideo restet dicitur existens in potentia, per ly quatenus in potentia specificatur extremum respectus informationis ad non informationem formaliter per motum importati, quod extremum est privatio forme in subiecto, & potentia ipsius subiecti cum privatione, in quo sensu adveniente forma recedit ex dictis disp. 4. q. 5. art. 5. ad 1. cont. a. concl.

32 Ex quibus omnibus colligitur primò, alias definitiones non esse ab ista diversas, sed potius easdem, & claritatis gratia additas esse, ut patet ex sensu supra. Secundo, hæc definitionem optima esse, quia explicat quidditatem motus physici in transitu subiecti a termino ad quo, ad terminum ad quem constitutum, non tamen esse purè quidditativam, sed datam per additamentum, puta per propria extrema, quomodo omnis respectus definitur. Patet

etiam alia conditio motus, quod scilicet sit actus imperfectus, quia talis dicitur ex hoc, quod est respectus, secundum quod realis, ac etiam, quia non determinat subiectum perfectum, sed potius perfecti, nam quædam manet ille respectus ad non informationem, nunquam dicitur subiectum acquisivisse formam, sed solum acquirere, ut ait Aristot. text. 11. & 16.

In contrariam obicitis. Tum quia motus nequit definiti, quia non est quid univocum ex 3. Phyl. 4. Tum 2. quia non est in uno aliquo determinato genere, ergo ex proprio genere, & propria differentiatione non constat, & per consequens nec habebit propriam definitionem, quæ ex genere, & differentia integratur. Tum 3. quia male dicitur, quod sit actus, nam actus, & forma convertuntur, ergo si motus est actus, erit etiam forma, & sic erit in aliquo determinato genere, & terminus motus, sicut forma; & quia actus, & potentia sunt termini metaphysici, & contrarii, ergo male ab Aristot. in eadem metaphysica definitione adhibetur. Tum 4. si motus est actus, ergo erit actus entis in actu, non in potentia, quia actus nequit constituere, nisi ens actuale. Tum 5. quod constituit ens in potentia, quatenus in potentia, est potentia, ergo motus erit potentia, non actus. Tum 6. propositio quatenus ipsam inferret propositionem per se, & de omni ex 1. Post. capite 4. ergo si motus est actus entis in potentia, quatenus in potentia, erit etiam per se actus omnis entis in potentia, & sic motus accidentalis esset actus materie primæ, quæ est ens potentiale. Tum 7. si motus esset actus mobilis ut sic, cum nihil possit esse tale sine actu, secundum quem est tale, ut nullus potest esse scientiæ nisi scientia; ergo nihil esset mobile, nisi actu haberet motum; quod est falsum, nam calefactibile est tale ante calefactionem. Tandem videtur aliis convenire, nam anima est actus corporis physici organici, quatenus est in potentia ad vitam; tempus, & forma remissa aduatur subiectum, relinquendo ipsam ad aliquam formam in potentia; & passio est, quia subiectum ut quid potentie respicit terminum.

33 Resp. ad 1. ex dictis in Logica divisionem entis in decem summa genera immediate esse famulam, & artificialem, quia supposita, quævis dantur plures univoci conceptus communes illis prædicamentis, non tamen erunt generici, quia assignaretur aliud commune genus, non essent decem genera generalissima, & hoc modo negat Aristot. motum univocum esse scilicet quod sit etiam genericum, cum hoc tamen fiat, quod habeat proprium conceptum quidditativum, qui licet non sit rigorosa definitio, est tamen oratio explicans suo modo quidditatem rei definite, quia constans est conceptu contrahente, & contrahibili; per hoc patet ad secundum. Ad 3. ex dictis supra de forma, quod actus potest sumi dupliciter, vel fundamentaliter, & est forma, vel formaliter, & est respectus aduatus ad actuabile, seu perfectivum ad perfectibile, primo modo actus convertitur cum forma, non secundo modo, manet verò dicit respectum aduatus ad actus, quia est in subiecto mobilis, & tenet ex parte subiecti; quare nec erit in determinato genere, nec terminus motus; neque actus, & potentia sunt semper termini metaphysici nisi in communi sumantur, sed in præfati solum sumuntur contrarie; neque sunt contrarii, ut in hac definitione accipiuntur, quia mobile non dicitur esse in actu, & in potentia respectu eijusdem. Ad 4. patet ex dictis, quomodo motus formaliter denomiatur subiectum actuari, & moveri, quatenus est quidam actus imperfectus, & quomodo ly in potentia respicit earentiam forme præcedentem. Ad 5. per idem dicimus, quod subiectum non dicitur esse in potentia formaliter per motum, sed per potentiam passivam, & per earentiam forme præcedentem. Ad 6. jam diximus, ly *quantum* non sumi reduplicative, sed specificative, quomodo non facit propositionem per se quatenus ipsum, nisi reduplicative sumatur. Ad 7. concedimus, motum non constituere mobile in esse mobilis, sed ut tale præsupponere, sed dicitur actus mobilis ut sic, quatenus est ratio actuandi formaliter illam mobilitatem, & aliquo modo ut actus secundus se habet. Ad ultimum, anima non est actus formaliter, sed fundamentaliter, non est actus imperfectus, sed perfectus; tempus non distinguitur realiter a motu, si de intrinseco loquamur, extrinsece vero aduatur subiectum in potentiam ad ulteriorem formam, quomodo etiam motus, per quem ipsa acquiritur, sed patet, quod per ly in *potentia* mobile non respicit formam subsequente, sed terminum a quo, passio tandem est receptio forme in ordine ad agens, motus vero in ordine ad terminum a quo.

QUÆSTIO V.

Quibus modis allata definitio conveniat.

34 Certum est ex dictis qu. 1. & præc. definitionem hæc non convenire, nisi motui physico viribus nature facultabilis non motui in sua communitate sumpto, dubium tamen esse potest, an omni motui conveniat, & præcipue conveniat motui instantaneo, & successivo, & si utrique competit, an omni contento sub ipso scilicet deperditivo, & acquisitivo, naturali, violento, neutro, artificiali, æterno; & operationibus animalicis, ut sunt sensationes, & intellectiones.

Jandanus 6. Phyl. qu. 2. & 3. Tolet. q. 1. Conimb. cap. 1. q. 1. art. 2. Masius de Motu qu. 2. Perer. lib. 1. cap. 3. Morif. disp. 7. Phyl. q. 1. motus instantaneos excludat ab hac definitione, solum successivos